

Penerapan Pendidikan Etika Perakaunan di Universiti Awam dan Universiti Swasta di Malaysia

The Application of Accounting Ethics Education in Malaysian Public and Private Universities

Hartini Jaafar^a, Zurina Abdul Wahab^b

^{a, b}Universiti Pendidikan Sultan Idris, Malaysia, hartini@fpe.upsi.edu.my

Abstrak

Kajian ini bertujuan mengenalpasti persepsi dan pengalaman pelajar program perakaunan universiti awam dan universiti swasta di Malaysia mengenai penerapan pendidikan etika perakaunan. Kaedah tinjauan melalui edaran soal selidik secara dalam talian digunakan dan sampel terdiri daripada 158 orang pelajar major perakaunan universiti awam dan universiti swasta yang terletak di sekitar Perak, Selangor dan Wilayah Persekutuan, Kuala Lumpur. Dapatan kajian mendapati bahawa majoriti responden telah mendapat pendedahan mengenai pendidikan etika di universiti dan bersetuju dengan keberkesanan pendidikan etika dalam pembentukan kesedaran etika. Selain itu, majoriti juga menyatakan bahawa berdasarkan pengalaman mereka, pendidikan etika perakaunan paling banyak diterapkan semasa di peringkat universiti. Walau bagaimanapun, mereka berpandangan bahawa penerapan pendidikan etika perakaunan lebih sesuai dilaksanakan pada peringkat lebih awal iaitu semasa di sekolah menengah. Hasil kajian juga menunjukkan bahawa kursus perakaunan kewangan menerapkan nilai etika paling tinggi dan sebaliknya bagi kursus pencukaian. Akhir sekali, majoriti pelajar berpandangan bahawa gaya pengajaran peribadi sering digunakan oleh pensyarah dalam pendidikan etika perakaunan. Implikasi kajian ini boleh digunakan sebagai panduan dalam menilai penerapan pendidikan nilai etika perakaunan dalam mengurangkan kes berkaitan skandal kewangan dan memulihkan integriti profesion perakaunan.

Kata kunci: pendidikan etika perakaunan, skandal korporat

Abstract

The aim of this study is to identify the perception and experience of accounting students at Malaysian public and private universities regarding the application of accounting ethics education. Survey method through online questionnaire distribution is used with a sample of 158 accounting major students at public and private universities in Perak, Selangor and Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Findings show that majority of the respondents indicate that they receive exposure to accounting ethics education at university level and agree to the effectiveness of ethics education in shaping ethics awareness. In addition, majority of them state that based on their experience, accounting ethics education is mostly implemented at university level. Nonetheless, they are of the view that the application of accounting ethics education should start at an earlier stage, which is at secondary school. Results also reveal that accounting ethics education occurs the most in financial accounting course and the least in taxation course. Finally, majority of students also indicate that most lecturers use personal teaching style in the application of accounting ethics education. The implication of this study provides more insights in evaluating the application of accounting ethics education in the effort to reduce financial-related scandals and improve the integrity of accounting profession.

Keywords: accounting ethics education, corporate scandal

PENGENALAN

Akauntan merupakan salah satu bidang pekerjaan yang dikategorikan sebagai profesional dan mempunyai akauntabiliti kepada pemegang saham dan pelbagai pemegang taruh lain. Tugas utama akauntan termasuk menyediakan penyata kewangan, membuat keputusan, merancang belanjawan, merancang pelan strategik dan taktikal, berurusan dengan pasaran kewangan, juruaudit dalaman, dan penasihat dan perancang percukaian. Dalam melaksanakan tanggungjawab profesional tersebut, setiap akauntan perlu mematuhi kod etika perakaunan yang telah diasaskan oleh *International Federation of Accountants (IFAC)*. Kod etika ini penting untuk memastikan setiap akauntan memberikan perkhidmatan perakaunan dengan jujur, berakauntabiliti, amanah, komited dan berintegriti.

Namun begitu, peningkatan jumlah kes skandal korporat menyebabkan profesion perakaunan mendapat kritikan apabila orang awam hilang keyakinan dan kepercayaan kepada pengamal profesion perakaunan yang terlibat (Kisielnicki-Hubler, 2008; Chan dan Leung, 2006). Skandal korporat tersebut yang melibatkan penipuan dalam penyata kewangan, manipulasi data dan pemalsuan dokumen merupakan tindakan yang tidak beretika. Berikutan itu, timbul juga kritikan terhadap komuniti akademik yang sebahagiannya bertanggungjawab kerana dikatakan gagal dalam menggabungkan elemen pendidikan etika yang mencukupi ke dalam kurikulum perakaunan (Martinov-Bennie dan Mladenovic, 2013). Ini kerana, menurut Uyar dan Gungormus (2013), penipuan tersebut dapat dikurangkan dengan perlaksanaan pendidikan etika dalam kursus-kursus perakaunan. Oleh itu, penerapan elemen etika perakaunan dalam kurikulum perakaunan dilihat sebagai salah satu usaha yang sangat penting dalam proses penambahbaikan gelagat etika seseorang akauntan apabila berhadapan dengan dilema (Singh dan Poduval, 2009).

Justeru, objektif kajian ini adalah untuk mengenalpasti persepsi dan pengalaman mahasiswa perakaunan universiti awam dan universiti swasta mengenai pendidikan etika perakaunan. Secara khususnya, kajian ini bertujuan untuk mengenalpasti tahap pendedahan kepada pendidikan etika perakaunan dan keberkesanan pendidikan etika perakaunan, fasa yang sesuai untuk menerapkan pendidikan etika bagi membina kesedaran etika dalam kalangan mahasiswa perakaunan, kursus yang mengandungi elemen pendidikan etika perakaunan dalam program yang ditawarkan dan gaya pengajaran yang diterapkan dalam pendidikan etika perakaunan.

SOROTAN LITERATUR

Menurut Jackling et al. (2007) dan Uyar dan Gungormus (2013), pendidikan etika adalah penting di semua peringkat dalam kehidupan kerana ianya menyumbang kepada pembangunan kesedaran etika perakaunan. Namun begitu, pada peringkat awal kehidupan kanak-kanak mungkin sukar untuk memahami prinsip-prinsip etika menyebabkan pendidikan etika kurang diterapkan di sekolah. Tetapi, ia mungkin terlalu lewat untuk membentuk kesedaran etika seseorang di universiti. Oleh itu, pendidikan etika tidak hanya dititikberatkan pada peringkat universiti sahaja, tetapi juga pada peringkat sekolah. Pendidikan etika untuk seseorang akauntan perlu bermula di dalam kelas sebelum mereka menyertai tenaga kerja profesional (Elias, 2007).

Maruszewska (2011) menyatakan objektif utama kursus etika di peringkat universiti adalah untuk membolehkan bakal akauntan berhujah dengan logik dan mempunyai moral yang tinggi yang mengamalkan kesedaran etika. Selain itu, kursus tersebut juga membantu meningkatkan kesedaran kepada pelajar mengenai isu-isu etika yang timbul di dalam syarikat-syarikat dan untuk membiasakan pelajar dengan teknik-teknik membuat keputusan yang beretika. Namun begitu, sehingga kini masih terdapat perdebatan mengenai sama ada pendekatan terbaik untuk mengajar etika adalah menerusi unit pendidikan etika secara kursus berasingan atau mengintegrasikan pendidikan etika di seluruh unit program ijazah (Martinov-Bennie dan Mladenovic, 2013; Uyar dan Gungormus, 2013; Said dan Al-Tarawneh, 2013).

Di Malaysia, elemen etika perakaunan diterapkan dalam kandungan pembelajaran pelajar bermula pada peringkat selepas sekolah. Menurut Zan ‘Asri et al. (2010), kandungan pembelajaran prinsip perakaunan di sekolah menengah mempunyai 15 tajuk yang mana kesemuanya tidak mempunyai elemen pendidikan etika perakaunan. Tambahan pula, elemen ini juga tidak terdapat pada kandungan pembelajaran bagi sekolah rendah kerana kandungan pembelajaran yang tidak mengandungi subjek perakaunan. Namun begitu, elemen etika perakaunan banyak diterapkan dalam pembelajaran pelajar selepas sekolah seperti matrikulasi atau asasi atau setaraf dengannya dan universiti (Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia, 2007).

Isu berkaitan skandal korporat seringkali dikaitkan sebagai penyebab kegagalan sesebuah syarikat berikutan penipuan yang dilakukan dalam penyata kewangan (Chan dan Leung, 2006; Jackling et al., 2007). Oleh itu, wujud kajian yang dilakukan bagi mencari punca dan penyelesaian kepada skandal korporat. Uyar dan Gungormus (2013) contohnya, mengkaji pandangan profesion perakaunan terhadap pendidikan etika. Menggunakan sampel 219 akauntan awam, mereka mendapati majoriti responden tidak mendapat pendedahan mengenai pendidikan etika. Kebanyakan responden juga bersetuju bahawa fasa yang paling sesuai bagi membina kesedaran etika dalam mencegah skandal korporat adalah pada semua peringkat kehidupan. Oleh itu, mereka berpendapat pendidikan etika tidak perlu ditekankan semasa di universiti sahaja tetapi juga pada fasa di sekolah. Tambahan pula, fasa sekolah merupakan suatu fasa di mana pelajar mula belajar mengenai semua perkara. Pada peringkat ini juga, pelajar mempunyai keinginan yang tinggi untuk mencuba sesuatu yang baharu dan mengetahui maklumat mengenai sesuatu yang baharu baginya pada peringkat ini. Majoriti responden bersetuju bahawa pendedahan etika dalam kurikulum perakaunan akan mengurangkan isu penipuan dalam penyata kewangan. Akhir sekali, Uyar dan Gungormus (2013) berpendapat bahawa satu kursus etika yang spesifik perlu diwujudkan untuk memastikan pengintegrasian pendidikan etika secara lebih berkesan.

Ini berbeza dengan pandangan ahli akademik yang mengajar pendidikan etika dalam kursus perakaunan. Hasil kajian oleh Said dan Al-Tarawneh (2013) mendapati bahawa kebanyakan ahli akademik melihat penggabungan dan penerapan kursus etika dalam pelbagai kursus perakaunan yang lain adalah langkah yang lebih tepat. Anzeh dan Abed (2015) contohnya, mengkaji tahap penerapan pendidikan etika perakaunan dalam 44 silibus kursus perakaunan ijazah pertama di 23 universiti awam dan swasta di Jordan yang menggunakan kaedah kandungan tematik. Mereka mendapati bahawa walaupun terdapat satu kursus khas untuk etika perniagaan, elemen pendidikan etika perakaunan paling tinggi diterapkan dalam kursus pengauditan.

Namun begitu, proses penerapan dan pengintegrasian etika dalam kurikulum perakaunan bukanlah sesuatu yang mudah (Noor Lela, 2015; Nsor-Ambala dan Onumah, 2015). Kajian oleh Noor Lela (2015) contohnya mendapati bahawa ahli akademik menghadapi kekangan dari segi pengetahuan, kemahiran dan pengalaman untuk mengaplikasikan teknik-teknik pengajaran yang bersesuaian dalam menerapkan elemen etika perakaunan. Selain itu, kandungan kurikulum perakaunan yang terlalu padat dan lebih menekankan kepada kandungan perakaunan itu sendiri menyebabkan pendidikan etika kurang berjaya dilaksanakan. Dapatan kajian Noor Lela (2015) dan Nsor-Ambala dan Onumah (2015) juga menunjukkan bahawa hanya segelintir sahaja ahli akademik yang menerapkan pendidikan etika dalam pengajaran dan pembelajaran berikutan kekangan masa dan keperluan menghabiskan silibus.

Namun, tidak dapat dinafikan bahawa keberjayaan proses menyampaikan ilmu bergantung kepada sejauh mana seseorang pendidik itu dapat mencapai objektif pengajarannya dan salah satu faktor yang menyumbang untuk mencapai objektif pengajaran adalah gaya pengajaran yang dipraktikkan. Begitu juga dengan pendidikan etika, apabila gaya pengajaran yang sesuai digunakan, objektif pembelajaran etika dapat dicapai. Menurut Zamri et al. (2009), terdapat tiga gaya pengajaran asas iaitu gaya model peribadi, gaya fasilitator dan gaya delegator. Gaya peribadi merujuk kepada penggunaan contoh-contoh yang umum dan relevan dengan pengetahuan semasa pelajar di mana guru sentiasa memberi komen (dalam bentuk verbal dan tulisan) terhadap persembahan pelajar. Bagi gaya ini, kaedah peniruan adalah diutamakan di mana guru akan bertindak mengawasi, membimbing dan mengarahkan pelajar untuk memerhati dan seterusnya meniru kaedah yang telah ditunjukkan. Gaya ini menjadikan hubungan antara guru dan pelajar mesra.

Bagi gaya fasilitator pula, interaksi dua hala memainkan peranan penting bagi menjayakan proses pembelajaran dan pengajaran. Menyoal, mengawas, membimbing dan memberi arahan melalui soalan-soalan, mempelbagaikan pilihan dan membantu murid membuat keputusan yang betul merupakan antara ciri gaya fasilitator. Tujuan utama penggunaan gaya ini adalah bagi membangunkan keupayaan murid untuk berdikari, berinisiatif dan bertanggungjawab. Kelebihan menggunakan gaya ini adalah guru lebih suka belajar bersama-sama murid dan bertindak sebagai pembimbing serta memberi sokongan dan galakan untuk memotivasikan murid bagi terus meningkatkan pencapaian akademik mereka. Namun begitu, gaya fasilitator ini mempunyai kelemahan di mana ia memerlukan waktu yang agak lama untuk mencapai objektif pelajaran sedangkan guru-guru sering kesuntukan masa dalam menghabiskan sukatan pelajaran. Tambahan pula, segelintir murid memerlukan waktu yang agak lama untuk memahami konsep-konsep aras tinggi.

Gaya delegator pula memberi perhatian dalam membentuk murid untuk berfungsi secara autonomi merupakan antara kelebihan gaya ini. Murid-murid digalakkan menjalankan tugas secara individu ataupun menjadi sebahagian daripada autonomi di dalam kumpulan yang di bentuk. Kehadiran guru hanyalah sebagai sumber rujukan yang akan memberi bantuan atau bimbingan sekiranya murid memerlukannya. Antara kelebihan gaya ini juga ialah dapat membantu murid menjadi seorang murid yang mampu berdikari dan mempunyai keyakinan diri. Bagaimanapun, gaya delegator ini kurang sesuai digunakan sekiranya tahap kesediaan murid untuk menjalankan tugas secara individu adalah rendah. Sekiranya gaya ini digunakan berterusan ia akan menyebabkan murid tidak bersemangat kerana bimbang kepada kegagalan yang berterusan (Zamri et al., 2009).

Secara keseluruhannya, ini menunjukkan bahawa penerapan nilai etika dalam pendidikan perakaunan merupakan salah satu elemen yang cukup penting dalam mengekang peningkatan aktiviti berkaitan skandal kewangan dalam kalangan akauntan. Namun begitu, proses tersebut tidaklah mudah dan memerlukan komitmen yang tinggi daripada pelbagai pihak terutama sekali dari golongan ahli akademik. Selain daripada pemilihan teknik terbaik, contohnya dalam bentuk gaya pengajaran yang sesuai adalah sangat penting dalam memastikan keberkesanan penyampaian pendidikan etika perakaunan kepada pelajar.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan kaedah penganalisan secara kuantitatif dengan mengedarkan soal selidik secara atas talian untuk membuat tinjauan mengenai kesedaran etika dalam kalangan pelajar perakaunan. Soal selidik yang digunakan diadaptasi daripada kajian lepas (Maruszewska, 2011; Uyar dan Gungormus, 2013; Goonen dan Pittman, 2013). Sampel kajian terdiri daripada 296 orang pelajar universiti awam dan universiti swasta yang terletak di sekitar Perak, Selangor dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI) yang terletak di Perak mewakili universiti awam manakala Sunway University di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Management and Science University (MSU) di Selangor mewakili universiti swasta. Sampel ini dipilih secara bertujuan daripada pelajar sarjana muda perakaunan yang berada dalam semester dua hingga semester lapan pada sesi pengajian 2016/2017. Daripada keseluruhan sampel yang terpilih, sejumlah 158 responden telah memberikan maklumbalas, menjadikan kadar respons 53.34 %.

DAPATAN KAJIAN

Profil responden

Jadual 1 menunjukkan jumlah responden kajian yang memberi maklum balas adalah 158 orang pelajar dimana 107 (68%) orang pelajar perempuan dan selebihnya pelajar lelaki (n=51,32%). Selain itu, Jadual 1 menunjukkan kesemua responden merupakan pelajar perakaunan yang terdiri daripada program ijazah sarjana muda sebanyak 123 (77.8%) orang pelajar dan program ijazah sarjana muda pendidikan seramai 35 (22.2%) orang pelajar. 84 (53.2%) orang pelajar daripada keseluruhan responden adalah daripada universiti awam dan 74 (46.8%) orang pelajar daripada universiti swasta.

Jadual 1: Taburan Latar Belakang Responden

Profil Responden	Keterangan	Jumlah (n = 158)	
		Frekuensi	Peratus (%)
Jantina	Lelaki	51	32
	Perempuan	107	68
Program pengajian	Sarjana Muda Perakaunan	123	77.8

	Sarjana Muda Pendidikan Perakaunan	35	22.2
Universiti	Universiti awam	84	53.2
	Universiti swasta	74	46.8

Pendedahan dan keberkesanan pendidikan etika perakaunan

Dapatan kajian seperti di Jadual 2 menunjukkan seramai 143 (90.51%) orang pelajar perakaunan menyatakan mereka pernah menerima pendedahan kepada pendidikan etika perakaunan yang mana 46 (90.2%) orang pelajar lelaki dan 97 (90.65%) orang pelajar perempuan. 73 (86.90%) daripada pelajar tersebut daripada universiti awam manakala 70 (94.59%) adalah pelajar daripada universiti swasta. Dapatan kajian juga mendapati bahawa 15 (9.49%) orang pelajar perakaunan menyatakan tidak pernah menerima pendidikan etika perakaunan dimana 5 (9.8%) orang adalah pelajar lelaki dan 10 (9.35%) orang adalah pelajar perempuan. 11 (13.1%) daripada pelajar tersebut daripada universiti awam dan selebihnya daripada universiti swasta (n=4,5.41%).

Jadual 2: Pendedahan kepada Pendidikan Etika Perakaunan

	Jantina		Universiti		Jumlah (n, %)
	Lelaki (n, %)	Perempuan (n, %)	Universiti awam (n, %)	Universiti swasta (n, %)	
Ya	46 (90.2)	97(90.65)	73(86.90)	70(94.59)	143(90.51)
Tidak	5 (9.8)	10(9.35)	11(13.1)	4(5.41)	15(9.49)
Jumlah	51(100)	107(100)	84(100)	74 (100%)	158(100)

Jadual 3 menunjukkan sebanyak 154 (97.47%) orang pelajar menyatakan bahawa pendidikan etika perakaunan di universiti memberi kesan yang positif kepada mereka dimana 106 (99.07%) daripadanya adalah pelajar perempuan dan selebihnya pelajar lelaki (n=48,94.12%). Selain itu, 80 (95.24%) daripada pelajar tersebut adalah daripada universiti awam dan 74 (100%) daripada universiti swasta. Walaubagaimanapun, 4 pelajar menyatakan pendidikan etika perakaunan di universiti tidak memberi kesan positif kepada kesedaran etika mereka. 3 (5.88%) daripada pelajar tersebut adalah lelaki dan selebihnya perempuan (n=1,0.93%), dan kesemua pelajar tersebut adalah daripada universiti awam 4 (4.76%).

Jumlah 3: Keberkesanan Pendidikan Etika Perakaunan

	Jantina		Universiti		Jumlah (n, %)
	Lelaki (n, %)	Perempuan (n, %)	Universiti awam (n, %)	Universiti swasta (n, %)	
Ya	48(94.12)	106(99.07)	80(95.24)	74(100)	154(97.47)
Tidak	3(5.88)	1(0.93)	4(4.76)	0	4 (2.53)
Jumlah	51(100)	107(100)	84(100)	74(100)	158 (100)

Fasa penerapan pendidikan etika perakaunan

Merujuk kepada Jadual 4, pengalaman bermaksud fasa pendidikan etika perakaunan yang pernah diterima oleh responden manakala pandangan pula merujuk kepada pendapat pelajar perakaunan mengenai fasa yang sesuai untuk menerapkan pendidikan etika perakaunan. Kajian menunjukkan fasa universiti (n=67, 42.4%) mendapat undian tertinggi dalam kalangan pelajar perakaunan yang pernah menerima pendidikan etika. Fasa kedua tertinggi adalah sekolah menengah (n=49, 31%) diikuti oleh kolej matrikulasi/ asasi/ STPM/ setaraf dengannya (n=23, 14.6%) dan lain-lain (n=15, 9.5%). Fasa sekolah rendah tidak mendapat sebarang undian. Manakala dari sudut pandangan pelajar, fasa sekolah menengah (n=84, 52.2%) mendapat undian tertinggi diikuti oleh universiti (n=35, 22.2%), kehidupan keluarga (n=16, 10.1%), kolej matrikulasi/ asasi/ STPM/ setaraf dengannya (n=12, 7.6%) dan sekolah rendah (n=11, 7%).

Jadual 4: Fasa Penerapan Pendidikan Etika Perakaunan

	Pengalaman		Pandangan	
	Kekerapan	Peratus (%)	Kekerapan	Peratus (%)
Universiti	67	42.4	35	22.2
Sekolah menengah	49	31	84	53.2
Kolej matrikulasi/ asasi/ STPM/ setaraf dengannya	23	14.6	12	7.6
Kehidupan keluarga	4	2.5	16	10.11
Sekolah rendah	0	0	11	7
Lain-lain	15	9.5	0	0
Jumlah	158	100	158	100

Penerapan pendidikan etika perakaunan dalam kursus

Jadual 5 menunjukkan semua kursus mempunyai min pada tahap yang tinggi kerana melebihi dari 3.67. Min bagi semua kursus adalah antara 3.94 hingga 4.43. Min paling tinggi adalah kursus perakaunan kewangan (min=4.43), diikuti oleh pengauditan (min=4.31), etika dan govenan

(min=4.25), perakaunan pengurusan (min=4.24 dan percukaian (min=3.94). Sebanyak 72 (45.6%) pelajar menyatakan bahawa mereka 'sangat setuju' kursus perakaunan kewangan mempunyai elemen etika perakaunan. Manakala, 91 (57.6%) 'setuju' bagi kursus percukaian. Kursus yang paling banyak dipilih 'kurang setuju' oleh responden adalah pengauditan iaitu 21 (13.3%), namun tiada yang memilih 'tidak setuju' dan 'sangat tidak setuju' bagi kursus ini. Selain itu, kursus percukaian menunjukkan 11 (7%) pelajar 'tidak setuju' dan 1 (0.6%) pelajar 'sangat tidak setuju' kursus tersebut mempunyai elemen etika perakaunan.

Jadual 5: Kursus dengan Elemen Etika Perakaunan

Kursus	Min	Tahap	STS (n, %)	TS (n, %)	KS (n, %)	S (n, %)	SS (n, %)
Percukaian	3.94	Tinggi	1(0.6)	11(7)	20 (12.7)	91(57.6)	35(22.2)
Pengauditan	4.31	Tinggii	-	-	21 (13.3)	67(42.2)	70 (44.3)
Perakaunan pengurusan	4.24	Tinggi	-	1(0.6)	14(8.9)	89(56.3)	54 (34.2)
Perakaunan kewangan	4.43	Tinggi	-	1(0.6)	2(1.3)	83(52.5)	72 (45.6)
Etika dan govenan	4.25	Tinggi	-	4(2.5)	18(11.4)	71(44.9)	65 (41.1)

Gaya pengajaran etika perakaunan

Antara gaya pengajaran yang diuji dalam kajian ini adalah gaya peribadi, fasilitator, dan delegator. Jadual 6 menunjukkan min gaya pengajaran bagi universiti awam dan universiti swasta. Min untuk semua gaya pengajaran bagi setiap universiti berada pada tahap tinggi. Min gaya pengajaran yang paling tinggi adalah gaya peribadi bagi kedua-dua universiti. Min peribadi bagi universiti awam adalah 4.30 manakala universiti swasta adalah 4.42. Min yang paling rendah antara kesemua gaya pengajaran juga sama bagi universiti awam dan universiti swasta iaitu gaya delegator. Min delegator bagi universiti awam adalah 4.13 manakala universiti swasta 4.11.

Jadual 6: Taburan Min Gaya Pengajaran

Gaya pengajaran	Min	Tahap	Min	Tahap
	Universiti awam		Universiti swasta	
Peribadi	4.30	Tinggi	4.42	Tinggi
Fasilitator	4.20	Tinggi	4.34	Tinggi
Delegator	4.13	Tinggi	4.11	Tinggi

PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN

Berdasarkan kepada hasil kajian yang telah diperoleh, dapat disimpulkan bahawa kebanyakan responden bersetuju bahawa mereka ada mendapat pendedahan mengenai pendidikan etika perakaunan di peringkat universiti. Selain itu, majoriti juga menyatakan bahawa pendidikan etika perakaunan di universiti memberi kesan yang positif kepada kesedaran etika mereka. Dapatan ini menyokong kajian Elias dan Farag (2010) yang menunjukkan bahawa pengetahuan sedia ada mengenai pendidikan etika dapat menggalakkan kepada tindakan yang beretika. Walau bagaimanapun, terdapat sedikit kebimbangan mengenai perkara ini kerana masih terdapat segelintir pelajar yang menyatakan bahawa pendidikan etika perakaunan yang diterima tidak memberi sebarang kesan positif kepada mereka. Ini adalah berkemungkinan pelajar sendiri telah mempunyai sikap dan pemahaman tertentu terhadap wang atau kecintaan kepada wang yang akhirnya memberi kesan kepada kesedaran etika mereka. Ini bertepatan dengan kajian Elinda dan Abdul Rahman (2015) yang menyatakan bahawa ciri peribadi pelajar seperti sikap terhadap wang turut mempengaruhi persepsi mereka terhadap etika perakaunan.

Selain itu, dapatan kajian juga menunjukkan bahawa pada pandangan pelajar, fasa yang paling sesuai untuk menerapkan pendidikan etika perakaunan adalah pada peringkat sekolah menengah. Ini berkemungkinan disebabkan pada peringkat tersebut, pelajar sudah boleh memahami prinsip etika yang diajar dan mudah terpengaruh dengan tindakan manusia. Kajian oleh Elias (2007) turut menyatakan bahawa pendidikan etika perlu mula di dalam kelas sebelum mereka memasuki alam pekerjaan. Ini menunjukkan fasa di sekolah terutama sekolah menengah sangat sesuai untuk menerapkan etika perakaunan dalam kalangan pelajar. Selain itu, Uyar dan Gungormus (2013) juga menyatakan pendidikan etika penting diterapkan di semua peringkat dimana salah satunya adalah sekolah menengah. Ini kerana, pelajar sudah mampu memahami prinsip-prinsip etika yang akan diperkenalkan pada umur ini.

Dapatan juga menunjukkan bahawa min bagi setiap kursus perakaunan yang dikaji berada pada tahap tinggi. Kursus perakaunan kewangan mendapat min paling tinggi. Dapatan ini berbeza daripada penemuan Uyar dan Gungormus (2013) dan Said dan Al-Tarawneh (2013) yang mendapati kursus pengauditan mengandungi elemen etika paling tinggi dan paling sesuai digunakan dalam penerapan kesedaran etika perakaunan. Walau bagaimanapun, dapatan kajian yang berbeza ini mungkin disebabkan pelajar berandaian bahawa kursus perakaunan kewangan memerlukan aplikasi etika perakaunan yang tinggi kerana peluang untuk melakukan penipuan juga tinggi. Selain itu, kursus perakaunan kewangan yang merupakan komponen utama bagi pendidikan perakaunan dengan jumlah subjek yang paling banyak berbanding komponen lain juga mempengaruhi responden dalam memilihnya sebagai kursus yang mengandungi elemen etika perakaunan paling tinggi.

Akhir sekali, didapati bahawa gaya pengajaran peribadi menjadi pilihan utama pelajar bagi menerapkan pendidikan etika perakaunan di kedua-dua universiti awam dan universiti swasta, diikuti oleh gaya fasilitator dan gaya delegator. Salah satu hujah yang dapat diutarakan adalah pemilihan gaya peribadi berkemungkinan disebabkan oleh kekangan masa dalam melaksanakan silibus kursus yang bersifat teknikal dan padat dan tahap kesediaan pelajar dalam menerima contoh-contoh peribadi yang diberikan oleh pensyarah. Pensyarah sering bertindak sebagai

prototaip kepada pelajar mengenai bagaimana cara berfikir dan bertindak. Selain itu, pensyarah akan memberi panduan dan arahan kepada pelajar mengenai sesuatu pembelajaran. Pelajar hanya memerhati dan seterusnya meniru tindakan dan panduan yang ditunjukkan oleh guru tersebut. Dapatan kajian ini menyokong hujah Mergel (1998) bahawa pembelajaran behavioris (pembelajaran yang melibatkan pelaziman dan peniruan) mempengaruhi etika pelajar. Ini kerana, gaya pengajaran peribadi mempengaruhi sikap pelajar untuk menyertai proses pengajaran dan pembelajaran dalam kelas.

Secara kesimpulannya, kajian ini memberi pendedahan kepada masyarakat mengenai keberkesanan pendidikan etika perakaunan, fasa dan gaya pengajaran yang paling sesuai untuk menerapkan pendidikan etika dalam membina kesedaran etika. Diharapkan penemuan ini akan membantu pihak berkaitan seperti institusi pendidikan dan badan profesional perakaunan membuat perancangan dengan lebih efektif dalam memastikan penerapan nilai etika dijalankan, seterusnya mengurangkan kes-kes penipuan kewangan dan memulihkan integriti profesion perakaunan.

Rujukan

- Anzeh, B.A. & Abed, S. (2015). The extent of accounting ethics education for Bachelor students in Jordanian universities. *Journal of Management Research*, 7(2), 121 – 143.
- Chan, S.Y.S & Leung, P. (2006). The effects of accounting students' ethical reasoning and personal factors on their ethical sensitivity. *Managerial Auditing Journal*, 21 (4), 436-457.
- Elias, R.Z. (2007). The relationship between auditing students' anticipatory socialization and their professional commitment. *Academy of Educational Leadership Journal*, 11(1), 81-90.
- Elias, R.Z. & Farag, M.S. (2010). The relationship between accounting students' love of money and their ethical perception. *Managerial Auditing Journal*, 25(3), 269 – 281.
- Elinda, E. & Abdul Rahman, Z. (2015). The relationship between personal traits and accounting students perception on ethics and love of money: Case of Malaysian government-linked university. *Journal of Asian Business Strategy*, 5(8), 174 – 182.
- Goonen, B. & Pittman-Shetler, S. (2013). *Teaching with style*. Diperoleh pada Mac 28, 2016 daripada http://www.nmaea.net/docs/Teaching_With_Style_Handout.pdf
- Jackling, B., Cooper, B.J., Leung, P. & Dellaportas, S. (2007). Professional accounting bodies' perceptions of ethical issues, causes of ethical failure and ethics education. *Managerial Auditing Journal*, 22(9), 928-944.
- Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia. (2007). *Hala Tuju 2. Laporan penilaian semula program perakaunan institut pengajian tinggi Malaysia 2006*. Selangor: Reka dan Cetak Resources.
- Kisielnicki-Hubler, M. (2008). *Multiple methods study of ethics education and its role within the undergraduate accounting curriculum*. United State: University of Phoenix.
- Martinov-Bennie, N. & Mladenovic, R. (2013). Investigation of the impact of an ethical framework and an integrated ethics education on accounting students' ethical sensitivity and judgement. *Journal of Business Ethics*, 127, 189–203.
- Maruszewska, E.W. (2011). Ethical education of accounting students in Poland. *General and Professional Education*, 1, 26-30.
- Mergel, B. (1998). Instructional Design and Learning Theory, retrieved December 16, 2016 from <http://etad.usask.ca/802papers/mergel/brenda.htm>

- Noor Lela, A. (2015). Integrating ethics into accounting curriculum: Overview from Malaysian accounting educators. *GEOGRAFIA Malaysian Journal of Society and Space*, 11 (6), 87 – 97.
- Nsor-Ambala, R. & Onumah, J. (2015). Ethics education in management accounting studies: Evidence from business schools in Ghana. *Journal of Accounting and Taxation*, 7 (5), 88 – 96.
- Said, K. & Al-Tarawneh, K.I. (2013). Ethics and postsecondary accounting curriculum in Bahrain: perspective from faculty members. *Journal of Accounting and Taxation*, 5(3), 65-82.
- Singh, J. & Poduval, M. (2009). Teaching of accounting ethics – An exploratory study on accounting lecturers in institutes of higher learning in Malaysia. Proceedings of the 2nd International Conference of Teaching and Learning (ICTL 2009). INTI College, Malaysia.
- Uyar, A. & Gungormus, A.H. (2013). Accounting professionals' perceptions of ethics education: evidence from Turkey. *Accounting and Management Information Systems*, 12(1), 61-75.
- Zamri Mahamod, Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff dan Juliawati Ibrahim. (2009). Perbandingan gaya pengajaran guru Bahasa Melayu dan guru Bahasa Inggeris. *Jurnal Pendidikan Malaysia*, 34(1), 67–92.
- Zan 'Asri Tasir, Sharini Ramli dan Salina Kassim. (2010). *Prinsip perakaunan tingkatan 4 dan 5*. Petaling Jaya: Sasbadi Sdn. Bhd.